

АРХІТЕКТУРА КИЇВСЬКОЇ РУСИ

Ткаченко Ж. В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків*

Архітектура, як вид будівельного мистецтва в Україні виникла у II ст. до н.е. Завдяки присутності грецьких колоній на узбережжі Чорного моря, архітектура тогочасної території України в ті часи відзначалась високим рівнем. Саме в часи становлення Київської Русі формується тип давньоруського міста. Здебільшого система планування міста була лінійною, вулиці будувались вздовж шляхів, річок та струмків. Перші храми були дерев'яними, тому, на жаль, жодної пам'ятки архітектури до сьогодення не збереглося.

Наприкінці X ст. на зміну дерев'яній будові прийшло кам'яне монументальне зодчество. Насамперед, цьому сприяв значний вплив Візантійської культури. Виняткові кам'яні собори будувались виключно за візантійськими зразками та їхніми ж майстрами. Культові споруди конструювались за системою давньоруської мішаної кладки: чергування цегли – плінфи на вапняному цем'яночному розчині з шаром дикого каменю. Застосовували метод «утопленої плінфи», коли ряди цегли через один були заглиблені в стіну, проміжки заповнювались цем'янкою. Кладка була виконана на високому художньому рівні, і була однією з головних прикрас тогочасних будинків. Покращення акустики відбувалось за допомогою так званих «голосників» – порожнини всередині стіни, у які закладались глечики.

Архітектура Київської Русі має певну періодизацію, згідно з якої можна розглядати її розвиток. Перший період (кінець X – 30-ті роки XI ст) характеризується впливом Візантії, а саме технікою будівництва та архітектурою, у цей проміжок часу свій початок бере кам'яна монументальна архітектура. Типовими прикладами є Десятинна церква, собор святої Софії. Другий період (охоплював 30– 50-ті роки XI ст.) відзначався розбудовою міст, будівництвом міцних укріплень. Першорядною особливістю споруд є об'ємно-просторовий центричний характер їх композицій і багатоповерхове завершення. Третій період (друга половина XI– початок XII ст.) будуються храми, які мають відповідність потребам і канонам православної церкви. З'являються перші місцеві архітектурні школи. При своїх художніх та технічних особливостях, архітектура Київської Русі в ці часи мала вплив традицій середньовізантійської архітектури. Типовим взірцем архітектури цього періоду був Михайлівський Золотоверхий собор, Успенський храм Печерського монастиря. Четвертий період (20-80-ті роки XII ст.) остаточно відбувається формування місцевих архітектурних шкіл, відбувається певний перехід до романського стилю. П'ятий період (кінець XII– 30-ті роки XIII ст.) відбувається зодчі звернення до традицій, які йдуть від народних джерел. Згодом ці традиції відіграють неоцінну роль у формуванні національних рис української ренесансної та барокової архітектури. Найкраще архітектура п'ятого періоду збереглась на Чернігівщині. Отже, архітектура займала провідне місце у мистецтві Київської Русі. Живописні згадки культури даної епохи збереглись і дотепер на прикладі Десятинної церкви, Софії Київської, Михайлівський Золотоверхий собор тощо.